

Fataburen 1986

Fataburen

1986

Husdjuren och vi

Fataburen

1986

Nordiska museets och Skansens årsbok

Redaktör: Arne Björnstad
Redaktionssekreterare: Berit Nordin

Summaries translated into English by Roger Tanner

Omslagsbilden föreställer smågrisar på gurkfält vid Gullbrandstorp,
Halland. Foto Gunnar Lundh 1936.

Omslagsarrangemang: Håkan Lindström

Om inte annat anges tillhör bildmaterialet Nordiska museet

© Nordiska museet och respektive författare

Tryckt hos Bohusläningens Boktryckeri AB, Uddevalla 1986

ISBN 91 7108 264 6

ISSN 0348 971 X

Ingen ordning, sa katten

Teje Colling

I Rudyard Kiplings saga om hur katten anslöt sig till människan berättar han om Avtalet som Katten gjorde med Kvinnan (The Cat that Walked by Himself). Om hon någonsin skulle säga ett enda gott ord om honom, då skulle han få komma in i grottan, lovade hon. Sade hon två goda ord, då skulle han få sitta framme vid brasan. Och sade hon tre, då skulle han få dricka varm vit mjölk tre gånger om dagen för alltid och alltid.

Katten vann, som vi vet, avtalet. Han behöver varken vara vän eller tjänare, och han Går där han själv Vill. Han hatas och han älskas. Han anses stå i förbund med hemliga och farliga makter. Han skyddar hus och hem. Han ger lycka och hemtrevnad, han ger olycka. Han är den bästa vännen man har, han är en lömsk och illvillig mördare och tjuv. Diktare har skrivit sagor och elegier, poem och romaner om honom.

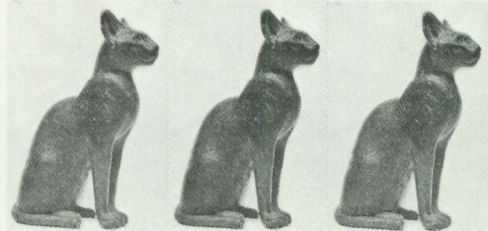
Konstnärer har avbildat honom i försök att nå hans innersta väsen. Kattens outgrundlighet har ständigt intresserat, trollbundit eller retat människor.

Och visst är katten outgrundlig. Vi vet egentligen märkvärdigt lite om den. För människan har den framför allt varit ett nyttodjur, som hjälper till att hålla efter möss och andra smågnagare i de förråd av mat och andra ägodelar som människan lägger upp för att klara försörjningen av sig själv och sina husdjur.

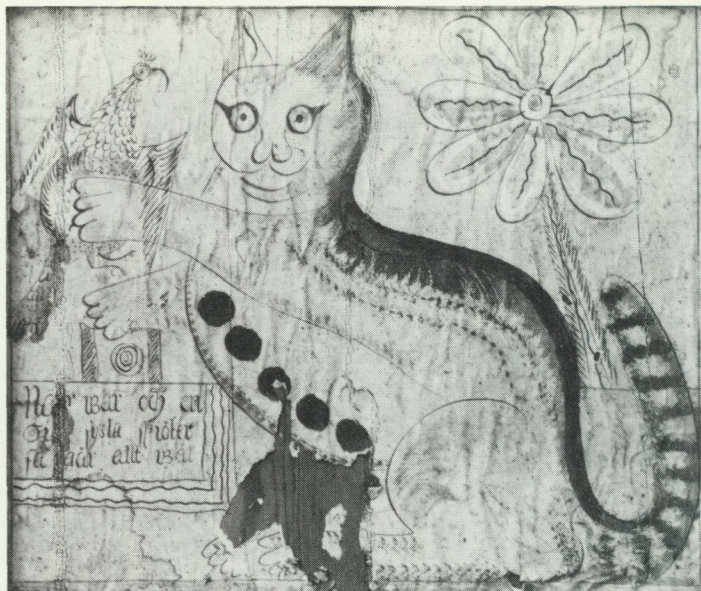
De äldsta beläggen för huskatt i Sverige kommer från Öland och Gotland, där man funnit kattskelett i anslutning till husgrunder från 500-talet e Kr.

Katt cat katze catus chat gatto...

Det råder delade meningar om varifrån ordet KATT kommer. Det egyptiska namnet på katt var MAU, i Kina MAO. Det är ovisst om det europeiska namnet ursprungligen kommer från latinets, keltiskan eller germanskt språk. För latinets vidkommande var det Palladius, som på 300-talet e Kr först använde ordet CATUS. Enligt Svenskt Etymologisk ordbok (Hellquist 1970) talar numera åtskilliga omständigheter för att ordet har ett nordiskt ursprung. Med tillägget att det sannolikt först använ-

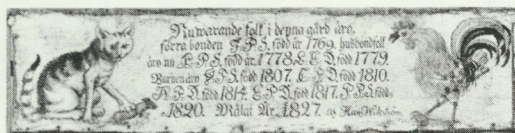

*"När war och en sin sysla
skiöter så går allt wäl"
står det på skylten vid den
gladlynta katten som just
fångat en exotisk hönsfä-
gel. I tidig svensk konst är
katten sällsynt. Denna kis-
tebrevsartade färglagda
tuschteckning av okänd
konstnär stammar sanno-
likt från 1700-talets slut
eller 1800-talets början.
Från trakten av Sättra-
brunn. Inv.nr 244.714.*

des om vildkatten. I Kulturhistoriskt Lexikon för Nordisk Medeltid påpekar emellertid John Bernström, att i fornsvenskan användes ordet katt för hermelinen, LEKATTEN, ett ord som ju fortfarande är i bruk på sina håll.

Denna diskussion har lett till ett ifrågasättande av om det verkligen var två katter, som drog vår fornordiska gudinna Frejas vagn, så som nämns i Gylfaginning. Snarare var det väl vildkatter, eller rent av hermeliner? Andra forskare ifrågasätter om hon alls drogs i en vagn av kattliknande djur. De anser att denna bild är en påverkan från Isiskulten under Snorre Sturlassons egen tid.

djur "Utom om det är hund eller katt, höns eller gås; stjal han något sådant, böte han snattarebot". Var snattaren en fri man blev boten 6 örar och att återställa det snattade. Var han träl, "han böte två örar eller miste sin hud och lämne åter det snattade".

Den svarta råttan

Råttor, den svarta råttan *Rattus rattus*, blev under medeltiden en landsplåga. Sannolikt inkommen med vikingatida handels skepp uppträdde även den först i hamnstäder och spred sig därifrån till andra mänskliga bosättningar. Det hittills tidigaste be lägget för svart råtta på nusvenskt område kommer från Lund. Vid arkeologiska utgrävningar hittades i en brunn, i lager från 1000-talet, en råttskalle tillsammans med bendelar av katter.

Råttan – och kanske framför allt mytbildningen omkring den, spred fasa och skräck. Man berättade att den var stor som en hund eller räva, att den attackerade männi-

skor och att den skövade alla förråd. Blev man råttbiten ruttade ens kött tills man dog. Nu förslog inte längre de tama husor mar, igelkottar, vesslor och lekatter som man tidigare använt mot skogsmöss, sork od. Sannolikt spreds katten snabbt i den svarta råttans spår.

Ensam kunde emellertid inte katten hålla råttan stången. Man tillgrepp även andra medel, tex råttfällor, vilka kallades för "träkkattor", förgiftat bete och som en sista desperat åtgärd rökte man hela bostaden med "orma gress roth", av botaniker tolkat som ormräjonets jordstammar.

Råttan blev ett plågoris även på annat sätt. Det anses ju att det var genom råttorna, och framför allt genom råttornas loppor, som pesten kunde sprida sig så snabbt över hela Skandinaviska halvön från det engel-

ska skepp, som 1349 strandade utanför Bergen i Norge med hela sin besättning död. Kunskapen om sambandet mellan råttor, loppor och människor hade man emellertid inte då.

Ungefär samtidigt med råttan kom även den lilla husmusen till Norden. Den observerades inte på samma sätt som den storvuxna råttan, den var alltför lik skogsmusen. Det man märkte var, att hemsökelsen av skadedjur ökade.

"För katten står alla dörrar öppna" säger ett gammalt ordspråk. Katten måste få gå in i alla husens skrymslen och vrår för att få tag på skadedjuret. Sannolikt ordnade man redan under medeltiden "kattgluggar" i härbredörrarna för att ge katten fri entre, medan visthusbodarna restes på stolpar med allehanda utkragningar för att hindra råttor och möss från att klättra in.

"Katten tjänar sin fru, hunden sin herre", säger ett annat medeltida ordspråk. Det var husfruns sak att se till att katten trivdes och stannade i gården.

På ett dörröverstycke från Hedesunda sn i Gästrikland, målat av bonadsmålaren Hans Wikström 1824, sitter en stolt katt och håller fast en råtta med tassens. Katten är avbildad i mycket fint sällskap. På omgivande väggfält avbildas drottning Kristina, "en romersk krigshjälte", Martin Luther och jungfru Maria. Inv.nr 160.653.

Kattens skinn

I Erik Rödes saga bär sejdkvinnan Thorbiorg en huva av svart lammskinn fordrad med vitt kattskinn och har kattskinns-handskar på händerna. Det har diskuterats om det i ursprungssagan verkligen var skinn av katt, eller om Snorre Sturlasson ändrade originalets "vitskinn", kanske rent av "lekattsskinn" till kattskinn. Katten var väl etablerad på Island under hans tid, kattskinnet användes som foder i klädesplagg, medan vitskinn och gråverk måste importeras.

Hur det än är med den saken, så var det inte bara på Island man hade god nytta av kattskinn. Fynd vid utgrävningarna av gamla Lödöse (1100–1400-tal) måste tolkas så. Ett förvånandsvårt stort antal kattskellet hittades där i hantverkarkvarteren, vid hus som anses ha varit garverier. Lepiksaar, som har analyserat skelettresterna, påpekar även att kattorna var småväxta. An-norlunda säger Olaus Magnus på 1500-talet. "Kattor... förekomma talrikt i de nordiska länderna, ganska stora och merendels vita till färgen." Han säger vidare att "Om man lägger skinn av dessa kattor under kläderna, har man därav synnerlig gagn mot den bistra vinterkylan".

Den vita färgen på de nordiska kattorna förutsätter att man bedrev medveten avel eller gallring bland kattungarna. Lämnade åt sig själva tar alltid de mörkare färgerna överhand. Man kan spekulera över, varför man ville ha katten vit. I en förteckning över viktiga skinnslag räknar Olaus Magnus upp även enklare djurslag som get, killing, hare, skogsråtta och vildkatt (som ju är strimmig), men inte vita kattskinn. Där- emot nämner han hur eftersökta de vita skinnen av vinterekorre och vinterhare var, för att inte tala om hermelinskinnet "som för sin bländvita färgs skull skattas

högt vid stormäktiga furstars och furstin-nors hov". Under medeltiden var ju det vita hermelinskinnet tomt förbehållet endast furstar att bära.

Varudeklarationen på det äkta herme-linskinnet "vari här och där de svarta svan-sarna infogats" var nog nödvändig. "Det fö-rekommer nämligen, att de /dyrbara skinn-slagen/ blivit på mångahanda sätt förfal-skade, innan de komma i köparnas händer" påpekar Olaus Magnus. Han ger också nå-gra goda råd om hur man skall upptäcka om vita skinn blivit kritade, mörka skinn blivit rökta med tjärblöss o.d. Köparen "tarvar en skarp blick och en klar dag för att inte bli lurad av sådana eller värre knep".

I en senmedeltida svensk folkvisa heter det att "den som hava katta fagra... skall ej gärna skinnare... bjuda sig till gäst". Visst fanns det avsättning för kattskinn, och inte bara på Island, där ett kattskinn på 1100-talet värderades så högt som till 1/2 öre, vilket motsvarade skinnet av tre fjäll-rävar eller tre alnar vadmal. Så sent som på 1600- och 1700-talen påträffar man ofta muffar, penningpungar o.d. av kattskinn, även i välbeställda familjers bouppteck-ningar.

Häxeri, trolldom och folktro

Att det fanns trollkunniga män och kvinnor var det ingen under medeltiden som tvivla-de på. För den kristna kyrkan var det ingen större skillnad mellan trolldom och magi, hedendom och häxeri. Allt sådant var sam-röre med djävulen och förbjudet.

Katten var med sina tidiga och nära kon-takter med olika hedniska gudomligheter och med sitt trolska väsen mycket suspect i dessa sammanhang. När häxjakterna ut-bröt under medeltiden (den första häxbrän-ningen skedde i Languedoc i Frankrike år 1264), kunde det räcka att en kvinna hade en katt i sitt hus för att hon i den stora hysterin skulle bli utpekad som häxa. Djä-

vulen själv kunde ju förvandla sig till en stor svart katt.

Från många håll i Europa finns uppgifter om att kattor, liksom andra djur som ansågs ha anknytning till häxsabbater, tex grisar, getter och paddor, blev hängda eller brända, levande flådda och på andra sätt bestialiskt marterade och avlivade. I vissa områden har rituella årliga avlivningar av kattor pågått långt in i nyare tid.

En olycklig konsekvens av dessa kattförföljelser var, att samtidigt som den ena pestepidemien efter den andra svepte genom stora landområden med råttornas hjälp, så blev katten, det starkaste värdet mot råttplågan, starkt decimerad i antal i många trakter av Europa.

Från Sverige finns få, om några belägg för denna typ av kattförföljelse. Men som en blekare avklang kan man nog betrakta den populära fastlagsleken Slå katten ur tunnan, som hade sitt utbredningsområde i Tyskland, Danmark och i Skåne. En kortfattad beskrivning av denna ofta mycket långvariga lek, vilken utövades under folkets jubel, sång, musik och skrän, upptecknades i Skåne 1908 av T Segerstedt: "Förr /var/ det sed att fastlagsmåndag 'slå katten ur tunnan'. En katt stoppades ned i en tunna, som hängdes på ett streck mellan två träd så högt att man kunde rida under tunnan. Ortens drängar samlades till häst och redo en efter annan under tunnan och slog ett slag mot densamma. Slutligen gick tunnan sönder, så att katten kom ut. Vanligen var den då halvdöd."

Under 1800-talets senare del förbjöds användandet av levande katt. I sitt ursprungsland stoppades tunnan full med kattor, och det var ingalunda meningen att de skulle överleva.

I Sverige liksom på andra håll var katten användbar vid trolldom, signerier och to m medicinering. Några strödda exempel:

Kallades en kvinna "ketta", dvs katta, var det en öppen beskyllning för trolldom.

En kvinna i Arboga bekände år 1471 att hon huggit huvudet av en katt för att med hjälp av kattskallen "skilja Pedir Bältare och hans fästemo åt".

Henrik Harpesträng, läkare och kanik i Roskilde på 1200-talet, rekommenderade en kluven, urtagen och ännu varm kattunge, fastbunden på huvudet, som bot mot galenskap.

En kvinna på 1800-talet botade en pojke från fallandesot med hjälp av en kattas efterbörd.

En levande katt eller kattunge, nedgrävd under hörnstenen, garanterade ett lyckat husbygge. Under byggets gång var det mycket illavarslande om en katt kom och inspekterade. Vid inflyttningen skulle där emot katten in först, för hustrivselns skull.

"En katt kan man inte skjuta med bössa, då blir bössa skämd och duger inte längre någonting till."

Vill man förgöra grannens ladugård, gräver man ner en död katt i hans gödselstad. Ännu starkare är att låta en bunden katt själv dö i grannens ladugård.

Trollpackornas bjäror, som de sände ut för att mjölka andras kor, kunde ibland se ut som kattor. Tre trollkonor anklagades år 1597 för att av ull, aska, blod och en levande orm ha tillverkat en kattbjära.

Kattor, liksom skator, tässor och ormar hör till "påckers följe" och må inte hatas eller dödas, utan att man får olycka igen.

Kattens etter är starkare än ormens. Därför kan katten döda ormen. Ger man ormbitna kreatur de yttersta svansstråna från katt att äta, tillfrisknar djuren. "Det var ofta våra kattor kom hem med yttersta svanstoppen avklippt" berättas i en uppteckning från Värmland.

Kattblod har ansetts bra mot blodförgiftning, bältros, frossa och engelska sjukan. To m för att befria barn från skrikanfall.

En katthjärna i maten befriar från svin del, och kan göra en tokig klok igen.

"Den förståndiga befolkningen tillser noga, att inget /kattskinn/ kommer i beröring med en sovande människas ansikte, enär

det har ungefär samma egenskaper som vargens skinn, vilket menligt inverkar på lamm och får, även sedan dessa djur äro döda", säger Olaus Magnus. Likaså att:

"Huskattorna är man mycket mån om att hålla borta från vaggor, ja även från de fullvuxnas läger, ty om man insuper deras andedräkt, smittas eller förtäres livssaften, så att livet flyr."

Katten för trivsel och lycka

Katten är viktig för trivseln och lyckan, både för husdjuren och folket, om det vittnar både ordspråk och uppteckningar från 1800- och 1900-tal.

"I gårdar där katten inte trivs, är det kiv, split, gnat och oenighet."

"Hatar du kloen får du intet av koen" sade man i Småland. Hatar man, eller hanterar sin katt illa, mister man kreaturslyckan.

"Den som är snäll mot katten, blir även snäll mot sin man eller hustru" är ett spritt talesätt.

Det gäller att få katten att trivas. Det räckte inte med att vara snäll och ge den mjölk. På många håll skulle katten vara den första som smakade av tex ostkakan. Till jul måste den få del av all julmaten. Och mycket viktigt – katten fick inte släppas ut på julafton, då så mycket farligt var i far-ten. Trollen kunde då byta skepnad med den och på så sätt komma in i huset och "äta folket fattigt" under det kommande

året. "Ingen ordning, sa katten som blev utslängd om julafton" är ett illustrerande talesätt för detta.

Gav sig katten av från gården, eller dog, betydde det olycka. Likaså fick man inte ge bort en katt eller kattunge, då gav man samtidigt bort hus- och kreaturslyckan. En kattunge skulle betalas med 4 öre, ett öre för varje ben, eller 6 öre, för benen samt huvud och svans.

Många knep fanns för att få en katt att trivas i sitt nya hem. Stoppa in den en stund i kakelugnen eller bakugnen tex, eller hissa ned den genom skorstenen.

Kattens färg eller teckning var av betydelse för om den skulle bli en bra musfångare. Åsikterna om det bästa utseendet har dock varierat starkt mellan socknar och landskap.

Hälsingekattor

I sitt arbete om Hälsingland, Glysisvallur, skrev Ol Joh Broman under 1700-talets första årtionden även en presentation av katten, om vilken han "fuller intet sedt någon Swensk skrifwa" tidigare.

Svarta kattor ansåg han vara de bästa, därefter de grå. Röda fanns inga i Hälsingland men av "brokote och hvita icke få". Skulle man lägga på en kattunge var vår-ungarna bättre än sommarungarna. Den i kullen som först öppnade ögonen, skulle man behålla.

"Wil man äga goda kattor, är wäl bättre at hafwa hon-diur, än Fräsar ty the förra äro mycket flitigare at taga Möss och Rottor." Men, säger han, då hondjuren stör genom sitt "illa låtande om nätterna, ...ungars framskaffande etc, så brukas här mäst Han-diur eller Fräsar, som ock utskurne eller snöpte äro". Av detta bli de "spake, fete och i huset warande". Många, säger han, skär också av öronen och hugger av

Hos trädgårdsmästaränskan Bergquist bodde mamsell Josabeth Sjöberg 1857–58. I hennes akvarell från köket sitter fru Bergquist och blasar morötter till försäljning med katten som sällskap. Mamsell Josabeth själv skalar potatis som jungfru Sophie gräddar rårakor av. Katten har sin matskål tv om spisen. Original och foto Stockholms Stadsmuseum.

svansen för att få dem att stanna hemma "fast än många Kattor födas här med kortan stiärt; Men ingenthera har jag funnit vara särdeles nyttigt at så ändra deras skapnad".

Mycket tama, vänliga och hemkära lystrade dessa kattor till sina namn, som ofta var Kisse, Kitruns, Missa eller Mirra. "Fast än Kattor ingalunda här, som i Egypten, uti stort värde hållas, många äro sådane älskare af thessa Kreatur at the föda 8, 10, 12 stycken i husen; fast än somlige ock här äro som icke en gång kan vara inne, hwarest någon Katt är." Mätta är bäst, anser Bro-

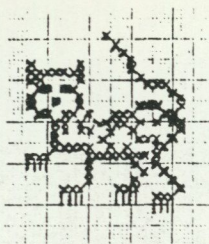
man, för även om kattorna inte fångar så många möss, så skyr ändå mössen hus med katt.

Det "algenaste folket", dvs rackarna, tog tillvara på skinnet, och blev sannolikt även anlitade om en katt måste avlivas, här som på annat håll.

Moraliserande syn

"Ju mer man stryker en katt över ryggen, ju högre sätter hon upp rumpen."

"Katten vet väl, vems sked hon skall slicka."

”Om katten är aldrig så slät, så har han ändå vassa klor.”

Ordspråk av detta slag är avsedda att illustrera dåliga mänskliga egenskaper som pockande otacksamhet, inställsamhet och opålitlighet. Att illustrera mänskliga egenskaper med hjälp av djurs beteendemönster blev knäsat redan av Aesop i gamla Grekland. Det har också fört med sig, att människor uppfattat djuret ifråga som specifika innehavare av just dessa egenskaper. Djur blev på så sätt moraliskt klassificerade långt innan de blev införda i zoologiska system. Aesops fabler spreds och lästes över hela den kända världen. Till svenska blev de översatta först 1603, men var till innehållet kända långt tidigare. 1604 publicerades också Svenska ordseder eller ordsagor, ur vilken de ovanstående ordspråken är hämtade.

Men ordstaven visar också någonting annat, nämligen att de aldrig hade kunnat komma till, om man inte väl kände, umgicks och vänslades med sin katt. Visst sätter katten upp svansen när man stryker den över ryggen. Visst vet katten väl, vem som brukar utfordra den, vilket djur eller människa gör inte det? Och visst har katten vassa klor. Det finns ingenting omoraliskt i att klorna kan dras in när de inte behöver användas. Problemet mellan människan och katten är nog snarare, att människan är ett flockdjur, liksom hunden, och har därför lättare att förstå de signaler andra flockdjur utsänder.

Uppskattningen av kattens klokhets, ”slughet”, har yttrat sig i många populära sagor, som Mästerkatten i stövlarna, där pojken aldrig skulle ha fått prinsessan och

halva kungariket utan kattens hjälp, eller Dick Whittington och hans katt, som hjälper honom till rikedom och ära, och till att bli borgmästare i London. Sådana sagor har inte sitt ursprung i svenskt område, inte heller uttryck som att ”han är så fattig att han har inte ens en katt”, eller ”– har bara en katt”. Men de blev införlivade med svenskt språkbruk och ger – som alltid när det gäller katten – dubbla budskap om både dess moraliska och ekonomiska värde.

I Sverige hörde katten till gården, inte till människan, även när den bodde inne i bostaden. Det var stort sett ett symbiotiskt förhållande, kattälskare betraktades av andra med överseende eller misstro. I salongerna kom katten inte förrän mot slutet av 1800-talet.

Katten blir sällskapsdjur

Med Louis Pasteurs upptäckt av bakterier 1857, och än mer med Robert Kochs upptäckt av baciller och deras överförande från djur till människor som han offentliggjorde från 1876 och framåt, blev människans förhållande till sina sällskapsdjur med ett slag förändrat. Den älskade hunden, hästen, to m burfågeln, var ju egentligen livsfarlig. Även det rara lilla lammet man mötte vid besök på landet, borde bara klappas med handskarna på. Alla drog de till sig all slags lort och farlighet som de aningslöst överförde på människan. Men ett djur visade sig vara överförare av förvånansvärt få baciller – katten. Med egna ögon kunde man ju dessutom se att katten var ett prydligt djur som ständigt slickade sig ren och fin. Katten kunde man tryggt ha i barnkammaren. Det blev nu också legitimt att uppskatta det vänsälla lilla djuret för dess lekfullhet, grace och rogvande spinnande.

Med intresset fokuserat på katten uppstod helt naturligt också sällskap för kat-

"Jorden runt i en handvändning". Träsnitt efter en tavla av den holländsk-belgiska målaren Henriette Ronner (1821–1909), vilken specialiserade sig framför allt på att måla katter och hundar. Hennes son, Alfred Ronner, blev känd som "kattmålare".

Träsnittet publicerat i den illustrerade veckotidningen Svenska Familje-Journalen Svea, nr 30 1890.

tens främjande på olika sätt, kattutställningar, raskattklubbar med stambokförda katter, import av långhårskatter etc. (I England importerades faktiskt angorakatter redan på 1500-talet.) Kattrörelsen spred sig snabbt i Europa, men det dröjde innan den kom till Sverige. Den första kattklubben grundades först 1946, den första kattutställningen hölls samma år. Men redan 50 år tidigare, 1896, skrevs en tidig verkligt positiv skildring av katten i Sverige. I Handledning i Djurskyddslära för Hemmet och Skolan ger Axel Blomqvist, sekreterare i Sv Djurskyddsföreningen, t o m katten något mer utrymme än hunden, och kommer med många kloka synpunkter på djurhållning i allmänhet.

En man från Småland skrev 1937 i svar på en frågelista från Nordiska museet (EU 10714) att "Det ansågs särdeles fint och hemtrevligt att när man passerade förbi en stuga, fick se katten sittande utanför, ssselsatt med att slicka /tvätta/ sig med tassens bakom öronen som han brukar när han ätit sig mätt. Detta var ett bevis på trivsel, och ansågs av de förbipasserande vara mycket rart. Sådant tittade man efter och talade om."

Samma inställning till katt och trivsel låg bakom de fajanskatter, som tillverkades i Staffordshire i England, och som gärna pla-

cerades parvis i ett fönster eller på spiselkransen även här i Sverige. Senare, och billigare, var våra inhemska gipskatter, som skönt bemålade tillverkades och såldes på marknader av invandrade italienare. Än i dag är katten som prydnadsfigur en bästsäljare, berättar man i Stockholms-handeln. Nu tillverkas de i porslin och kan ha ögon av glas och tillverkningen sker både i Sverige, Portugal och i Italien. Katten ger ett oss stora trivselvärden vare sig den är levande eller konstgjord. Men vi vill på intet vis vara utan den levande katten.

Under de senaste 30 åren har kattens popularitet ständigt ökat. 1985 blev den placerad som 1:a i en "Djurens 10 i topp-lista" utförd av tidningen Vi. En popularitet som katten väl förtjänar, men som för med sig stora bekymmer både för katter, kattvänner, kattfiender, allergiker och kommuner. Lösspringande katter i villaområden och stadsbebyggelse skapar problem med urinstinkande portuppgångar, sandlådor etc. "Sommarkatter" lämnas åt sitt öde när hösten kommer, stadskatter blir utslängda ur sitt hem när man inte klarar av att sköta dem. Antalet förvildade katter ökar.

Många och skiftande försök görs för att förhindra sanitära, fysiska och psykiska problem både för katter och människor. Nästan varje år utkommer en ny bok om

Katten har tidigt avbildats som symbol för rougirighet, för hemfrid o dyl. Erotisk symbol blev den först mot 1800-talets slut då smidiga farliga kattkvinnor med vassa klor eller små gulliga kattungeliknande varelser att kela med blev ett slags halvpornografiskt mode. Litografien med kvinna och katt och halt blankt siden i sin ormbeslingrade ram är signerad V. Curas, och kommer från ett högborgerligt hem vid 1900-talets början. Inv.nr 262.388.

kattor, som vill lära kattägare och andra att bättre förstå katten och dess behov. Kattklubbar har medlemmar som frivilligt ställer upp som "kattombud" dit bekymrade

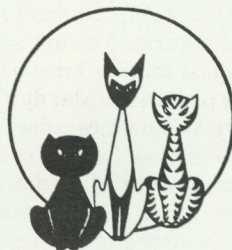
Practical Cats

The earliest finds of cats in Sweden, in the islands of Öland and Gotland, date from the sixth century. The cat was not a common animal until after the eleventh century. It was kept mainly for hunting rats and mice, but its skin also came in useful, as is shown for example by finds from the old town of Lödöse (12th—15th centuries). In addition, the cat was of medical and magical importance and was associated with wizardry and witchcraft. But there is nothing to suggest that in Sweden it was subjected to the same persecution it suffered in other places. In the popular mind it has been associated with the happiness of the home and livestock, and maltreatment of cats brought misfortune on the offender.

kan ringa för rådfrågning och hjälp. Föreningen Djurens Vänner driver bla avlivningskliniker för human avlivning till låg kostnad av oönskade kattor. Kommuner anställer både kattjägare för avskjutning och djurskyddsombud för omhändertagande av hemlösa kattor.

Våren 1986 genomfördes "Kampanjen för bättre katthållning" på initiativ av Sveriges Veterinärmedicinska Sällskaps Smådjurssektion och med stöd av Naturhistoriska Riksmuseet i Stockholm m.fl. Förutom en välbesökt utställning och två föredrag om katten ställde ett 40-tal veterinärer i stockholms-regionen upp med att under 14 dagar kastrera eller sterilisera, ID-märka och vaccinera kattor till starkt reducerat pris. Kampen för att lära oss människor att inte "genom oförståndigt bemötande" förvandla katten till ett skadedjur, går vidare.

För att citera Karl von Holtei, en schlesisk 1800-talsskald: "I katten har man en underhållande vän, hvars tillgifvenhet är frivillig."

The place of the cat has been in kitchens and cowsheds. It was not admitted to middle-class sitting rooms and nurseries until after the breakthrough of hygienism at the end of the nineteenth century, when it was found to be much less dangerous to man than other animals as a carrier of infection. The first cat club in Sweden was formed and the first cat show held in 1946, and the popularity of the cat has risen steadily ever since. The problem today is one of homeless, vagrant cats. Animal protection societies, cat clubs, vets, local authorities and other agencies are constantly trying to overcome this.